YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

10 päivänä syyskuuta 1996 *

Asiassa C-11/95,

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies Pieter van Nuffel, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

kantajana,

vastaan

Belgian kuningaskunta, asiamiehenään ulkoasiain, ulkomaankaupan ja kehitysyhteistyöministeriön hallintopäällikkö Jan Devadder, avustajanaan asianajaja Alain Berenboom, Bryssel, prosessiosoite Luxemburgissa Belgian suurlähetystö, 4 rue des Girondins,

vastaajana,

jossa kantaja vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin toteaa Belgian kuningaskunnan jättäneen täyttämättä televisiotoimintaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta (EYVL L 298, s. 23) 3 päivänä lokakuuta 1989 annetun neuvoston direktiivin 89/552/ETY ja erityisesti sen 2, 14 ja 25 artiklan mukaiset velvoitteensa,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat C. N. Kakouris, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet ja G. Hirsch sekä tuomarit G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn (esittelevä tuomari), C. Gulmann, J. L. Murray, P. Jann, H. Ragnemalm ja L. Sevón,

julkisasiamies: C. O. Lenz,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies D. Louterman-Hubeau,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan asianosaisten 27.2.1996 pidetyssä istunnossa esittämät lausumat,

kuultuaan julkisasiamiehen 30.4.1996 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan yhteisöjen komissio on nostanut EY:n perustamissopimuksen 169 artiklan nojalla kanteen, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 13.1.1995 ja jossa yhteisöjen tuomioistuinta vaaditaan toteamaan, että Belgian kuningaskunta ei ole noudattanut televisiotoimintaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 3 päivänä lokakuuta 1989 annetun neuvoston direktiivin 89/552/ETY (EYVL L 298, s. 23, jäljempänä direktiivi 98/552) ja erityisesti sen 2, 14 ja 25 artiklan mukaisia velvoitteitaan.

2 Komissio väittää, että Belgian kuningaskunta on jättänyt noudattamatta velvoitteensa

— pitämällä ranskankielisessä yhteisössä voimassa ranskankielisellä hallintoalueella toisista jäsenvaltioista peräisin olevien televisiolähetysten edelleenlähettämistä kaapeleitse koskevaa ennakkolupajärjestelmää;

— pitämällä ranskankielisessä yhteisössä voimassa ranskankielisellä hallintoalueella toisista jäsenvaltioista peräisin olevien televisiolähetysten, joissa on erityisesti ranskankielisen hallintoalueen televisionkatsojille suunnattuja mainoksia tai televisio-ostosohjelmia, edelleenlähettämistä kaapeleitse koskevaa nimenomaista ja ehtoja sisältävää ennakkolupajärjestelmää;

— pitämällä flaaminkielisessä yhteisössä voimassa flaaminkielisellä hallintoalueella toisista jäsenvaltioista peräisin olevien televisiolähetysten edelleenlähettämistä kaapeleitse koskevaa ennakkolupajärjestelmää;

— jättäessään antamatta Brysselin kaksikielisellä hallintoalueella direktiivin 89/552 2 artiklan 2 kohdan noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset;

— jättäessään antamatta saksankielisessä yhteisössä direktiivin 89/552 2 artiklan 2 kohdan noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset;

— jättäessään antamatta ranskankielisessä yhteisössä direktiivin 89/552 14 ja 15 artiklan täydellisen noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset.

Direktiivi 89/552

3 Direktiivin 89/552 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Kunkin jäsenvaltion on varmistettava, että kaikki televisiolähetykset, joita lähettävät

— kyseisen valtion lainkäyttövaltaan kuuluvat televisiolähetystoiminnan harjoittajat

tai

— televisiolähetystoiminnan harjoittajat, jotka kuulumatta mihinkään jäsenvaltion lainkäyttövaltaan, käyttävät kyseisen jäsenvaltion lähetystaajuutta taikka jäsenvaltion myöntämää satelliittikapasiteettia tai siinä sijaitsevaa satelliittilähetysasemaa,

ovat niiden säännösten mukaisia, joita sovelletaan kyseisessä jäsenvaltiossa yleisölle tarkoitettuihin televisiolähetyksiin.

2. Jäsenvaltioiden on taattava alueellaan vapaus vastaanottaa toisten jäsenvaltioiden televisiolähetyksiä, eivätkä ne saa rajoittaa lähetysten edelleenlähettämistä sellaisin perustein, jotka kuuluvat tässä direktiivissä yhteensovitettuihin aloihin. Jäsenvaltiot voivat väliaikaisesti estää televisiolähetysten edelleenlähettämisen, jos seuraavat edellytykset täyttyvät:

a) toisesta jäsenvaltiosta peräisin olevassa televisiolähetyksessä rikotaan ilmiselvästi, törkeästi ja vakavasti 22 artiklan määräyksiä;

b) televisiolähetystoiminnan harjoittaja on edeltävien 12 kuukauden aikana rikkonut kyseistä määräystä vähintään kaksi kertaa;

c) kyseinen jäsenvaltio on ilmoittanut kirjallisesti televisiolähetystoiminnan harjoittajalle ja komissiolle väitetystä rikkomisesta ja aikeestaan rajoittaa edelleenlähettämistä, jos tällaista rikkomista tapahtuu uudelleen;

d) lähettävän valtion ja komission kuulemisessa ei ole saatu aikaan sovintoratkaisua 15 päivän kuluessa c alakohdassa tarkoitetusta ilmoituksesta lukien ja väitetty rikkominen jatkuu.

Komissio varmistaa, että estäminen on yhteisön oikeuden mukainen. Se voi kiireellisessä tapauksessa kehottaa kyseistä jäsenvaltiota lopettamaan estämisen, jos se ei ole yhteisön oikeuden mukainen. Tämä säännös ei estä minkään menettelyn, oikeuskeinon tai kyseisestä rikkomisesta aiheutuvan seuraamuksen soveltamista siinä jäsenvaltiossa, jonka lainkäyttövaltaan kyseinen televisiolähetystoiminnan harjoittaja kuuluu.

3. Tätä direktiiviä ei sovelleta niihin lähetyksiin, jotka on tarkoitettu vastaanotettaviksi yksinomaan muissa valtioissa kuin jäsenvaltioissa ja joita ei vastaanoteta suoraan tai välillisesti yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa."

4 Direktiivin 89/552 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltioiden on voitava antaa lainkäyttövaltaansa kuuluviin televisioyhtiöihin sovellettavia tarkempia tai tiukempia sääntöjä tässä direktiivissä tarkoitettujen alojen osalta.

2. Jäsenvaltioiden on aiheellisin keinoin ja lainsäädäntönsä mukaisesti varmistettava, että niiden lainkäyttövaltaan kuuluvat televisiolähetystoiminnan harjoittajat noudattavat tämän direktiivin säännöksiä."

5 Direktiivin 89/552 14 artiklan mukaan "on kiellettyä mainostaa sellaisia lääketuotteita ja lääkehoitoja, jotka ovat saatavissa vain lääkärin määräyksestä siinä jäsenvaltiossa, jonka lainkäyttövaltaan televisiolähetystoiminnan harjoittaja kuuluu".

6 Direktiivin 89/552 15 artiklassa edellytetään alkoholijuomien televisiomainonnan noudattavan tiettyjä periaatteita.

7 Direktiivin 89/552 22 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden on toteutettava aiheelliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että niiden lainkäyttövaltaan kuuluvien televisiolähetystoiminnan harjoittajien lähetyksissä ei ole ohjelmia, jotka saattaisivat vahingoittaa alaikäisten fyysistä, henkistä tai moraalista kehitystä, eikä varsinkaan pornografiaa tai aiheetonta väkivaltaa sisältäviä ohjelmia. Tämä säännös koskee myös muita ohjelmia, jotka todennäköisesti vahingoittavat alaikäisten fyysistä, henkistä tai moraalista kehitystä, paitsi jos lähetysajan valinnalla tai teknisin keinoin on varmistettu, että lähetysalueen alaikäiset eivät tavallisesti kuule tai näe kyseisiä lähetyksiä.

Jäsenvaltioiden on varmistettava myös, että ohjelmiin ei sisälly yllytystä rotuun, sukupuoleen, uskontoon tai kansallisuuteen perustuvaan vihaan."

8 Direktiivin 89/552 25 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on saatettava voimaan direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset viimeistään 3.10.1991, ja niiden on ilmoitettava voimaansaattamisesta komissiolle viipymättä.

Asian käsittely

9 Komissio kehotti 3.11.1992 päivätyllä kirjeellään Belgian hallitusta esittämään huomautuksensa direktiivin 89/552 virheellisen ja puutteellisen täytäntöönpanon vuoksi tehdystä jäsenyysvelvoitteidensa noudattamatta jättämistä koskevasta väitteestä.

10 Belgian hallitus toimitti komissiolle 5.4.1993 ja 21.4.1993 päivätyillä kirjeillään flaaminkielisen ja ranskankielisen yhteisön huomautukset. Komissio antoi 10.1.1994 perustellun lausunnon, jossa se kehotti Belgian kuningaskuntaa toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet sille direktiivin 89/552 ja ETY:n perustamissopimuksen 5 artiklan mukaan kuuluvien velvoitteiden noudattamiseksi kahden kuukauden määräajassa.

11 Belgian kuningaskunta toimitti komissiolle 4.2.1994 päivätyllä kirjeellään flaaminkielisen yhteisön osalta jäljennöksen asetusesityksestä ja 9.6.1994 päivätyllä kirjeellään jäljennöksen 4.5.1994 annetusta flaaminkielisen yhteisön neuvoston antamasta asetuksesta. Belgian hallitus toimitti komissiolle 11.4.1994 päivätyllä kirjeellään ranskankielisen yhteisön perusteltuun lausuntoon antaman vastauksen. Tiedepolitiikasta vastaava ministeriö vastasi 7.4.1994 päivätyllä kirjeellään perusteltuun lausuntoon Brysselin hallintoalueen puolesta.

12 Yhteisöjen tuomioistuin antoi 7.3.1995 tehdyllä päätöksellään Belgian hallitukselle luvan esittää vastineensa hollanniksi flaaminkielistä yhteisöä koskevan lainsäädännön osalta.

Direktiivin 89/552 2 artiklan 2 kohdan noudattaminen ranskankielisessä yhteisössä

17.7.1987 annetun asetuksen 2 pykälää koskeva väite

13 Audiovisuaalisesta viestinnästä 17.7.1987 annetun ranskankielisen yhteisön neuvoston asetuksen (Moniteur belge, 22.8.1987, s. 12505, jäljempänä vuonna 1987 annettu asetus) 22 pykälässä, sellaisena kuin se on muutettuna 19.7.1991 annetulla asetuksella (Moniteur belge, 2.10.1991, s. 21671), säädetään seuraavaa:

» — —

2 momentti. Ohjelmatoiminnan harjoittaja voi täytäntöönpanoviranomaiselta kirjallisen ennakkoluvan saatuaan lähettää levityshetkellä kokonaisuudessaan sen valtion, jossa ohjelmatoiminnan harjoittajalla on kotipaikka, sallimien kaikkien muiden lähetysasemien televisio-ohjelmia, jotka vastaavat täytäntöönpanoviranomaisen luvassa asetettuja edellytyksiä. Tämä lupa voidaan peruuttaa.

2 a momentti. Ohjelmatoiminnan harjoittaja voi täytäntöönpanoviranomaisen nimenomaisen ennakkoluvan saatuaan lähettää levityshetkellä kokonaisuudessaan televisiolähetystoiminnan harjoittajien televisio-ohjelmia, kun ohjelmatoiminnan harjoittajilla on tämän asetuksen 26 pykälän 2 momentin mukainen lupa ja kun ohjelmat täyttävät täytäntöönpanoviranomaisen tämän asetuksen 26 pykälän 3 momentin nojalla asettamat edellytykset.

— —»

14 Komission mukaan vuonna 1987 annetun asetuksen 22 pykälän mukaisella järjestelmällä rajoitetaan huomattavasti toisista jäsenvaltioista peräisin olevien televisiolähetysten edelleenlähettämistä Belgian ranskankielisellä hallintoalueella. Tämän vuoksi tällä järjestelmällä rikotaan direktiivin 89/552 2 artiklan 2 kohtaa.

Direktiivin 89/552 soveltamisala

15 Belgian hallituksen mukaan tämä direktiivi koskee ainoastaan television ensilähetyksiä eikä se koske kaapelilähetyksiä eli muun kuin alkuperäisen televisiolähetystoiminnan harjoittajan lähettämiä yleisradioitujen teosten välittämistä (edelleenlähettäminen).

16 Tältä osin Belgian hallitus esittää kolme perustelua. Ensiksi direktiivin 89/552 1 artiklan a alakohdan televisiolähetystoiminnan käsitteestä johtuu, että se koskee ainoastaan "televisio-ohjelmien ensilähetyksiä".

17 Seuraavaksi direktiivin 89/552 2 artiklan 2 kohdassa käytetty termi "edelleenlähettäminen" ei kata televisiolähetystoimintaa kaapeleitse, minkä vahvistaa tiettyjen satelliittien välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin ja edelleenlähettämiseen kaapeleitse sovellettavien tekijänoikeutta sekä lähioikeuksia koskevien sääntöjen yhteensovittamisesta 27 päivänä syyskuuta 1993 annetun neuvoston direktiivin 93/83/ETY (EYVL L 248, s. 15, jäljempänä direktiivi 93/83) nimi, jossa sanaan "edelleenlähettäminen" on lisätty sana "kaapeleitse".

18 Lopuksi kaapelilähetyksen jättäminen direktiivin 89/552 soveltamisalan ulkopuolelle selitetään sillä seikalla, etteivät kaapelilähetykset olleet vielä yleisiä direktiiviä annettaessa.

19 Näitä perusteluja ei voida hyväksyä.

20 Kuten komissio on perustellusti todennut, direktiivin 89/552 yhdeksännessä perustelukappaleessa nimittäin viitataan nimenomaisesti eroihin, joita on yleisradiolähetystoiminnan harjoittamista ja kaapelitelevisiotoiminnan harjoittamista koskevissa

jäsenvaltioiden laeissa, asetuksissa ja hallinnollisissa määräyksissä tekemättä eroa television ensilähetysten ja edelleenlähettämisen välillä. Kymmenennen perustelukappaleen mukaan kaikki tällaiset rajoitukset on poistettava, koska ne estävät lähetystoiminnan vapautta yhteisössä.

21 Televisiolähetystoiminnan käsitteen osalta direktiivin 89/552 1 artiklan a alakohdan mukaisen määritelmän ei voida tulkita rajoittavan direktiivin soveltamisalaa. Tämän osalta direktiivin 89/552 II luvussa, joka on nimeltään "Yleiset säännökset", olevassa 2 artiklan 2 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on taattava alueellaan vapaus vastaanottaa toisten jäsenvaltioiden televisiolähetyksiä ja että ne eivät saa rajoittaa toisista jäsenvaltioista peräisin olevien lähetysten edelleenlähettämistä eivätkä saa katsoa, ettei edelleenlähettäminen kaapeleitse kuulu näihin.

22 Direktiivin 93/83 osalta on huomattava, että sen kolmannen perustelukappaleen mukaan erityisesti satelliitin välityksellä ja kaapeleitse tapahtuva valtioiden rajat ylittävä ohjelmien yleisradiointi yhteisössä on yksi pääasiallisista keinoista toteuttaa nämä yhteisön tavoitteet. Direktiivin neljännessä perustelukappaleessa muistutetaan direktiivin 89/552 tavoitteista, ja viidennessä perustelukappaleessa todetaan, että ohjelmien valtioiden rajat ylittävissä satelliittivälityksessä ja muista jäsenvaltioista peräisin olevien ohjelmien edelleenlähetyksessä kaapeleitse näiden tavoitteiden toteuttamista haittaavat kuitenkin vielä nykyisin tietyt kansallisten tekijänoikeutta koskevien säännösten eroavuudet. Lopuksi kahdennentoista perustelukappaleen mukaan direktiivissä 89/552/ETY määriteltyä yhtenäisen audiovisuaalisen alueen luomisen oikeudellista kehystä on täydennettävä tekijänoikeuden osalta.

23 Tästä seuraa, että direktiivissä 93/83 vahvistetaan se, että direktiivi 89/552 koskee televisio-ohjelmien edelleenlähetyksiä kaapeleitse.

24 Lopuksi direktiivin 89/552 laatimisen osalta on todettava, että sen neljännessä perustelukappaleessa viitataan nimenomaisesti siihen, että Euroopan neuvosto on hyväksynyt yleissopimuksen rajat ylittävistä televisiolähetyksistä. Kuten kyseisen yleissopimuksen 3 artiklasta ilmenee, sitä voidaan soveltaa myös televisio-ohjelmiin, jotka lähetetään edelleen kaapeleitse.

25 Edellä esitetyn perusteella siihen, että televisiolähetystoiminta kaapeleitse ei ollut yleistä direktiivin 89/552 hyväksymishetkellä, ei voida vedota tämän toiminnan sulkemiseksi direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle.

Vuonna 1987 annetun asetuksen soveltamisala

26 Belgian hallituksen mukaan vuonna 1987 annetun asetuksen 22 pykälän 2 momentti koskee ainoastaan ranskankielisen yhteisön hallintoalueella sijaitsevien televisiolähetystoiminnan harjoittajien tarjoamia palveluja. Siten asetuksella ei mitenkään rajoiteta ulkomaisten yleisradiolähetysten vapaata liikkuvuutta.

27 Tältä osin on muistutettava, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan ulkomaisten lähetysten edelleenlähettäminen kaapeleitse on valtioiden rajat ylittävä palvelu (ks. erityisesti asia 352/85, Bond van Adverteerders ym., tuomio 26.4.1988, Kok. 1988, s. 2085, 15 kohta). Kuitenkin direktiivin 89/552 kuudennesta, seitsemännestä ja yhdeksännestä perustelukappaleesta ilmenee, että sen tarkoituksena on juuri jäsenvaltioiden lainsäädännön eroavuuksista johtuvien televisiolähetystoimintapalvelujen tarjoamisen vapauden rajoitusten poistaminen.

28 Tätä perustelua ei siis voida hyväksyä.

Vuonna 1987 annetun asetuksen 22 pykälän yhteensoveltuvuus direktiivin 89/552 kanssa

29 Belgian hallitus esittää aluksi, että belgialaisen lähetystoiminnan harjoittajan täytyy saada täytäntöönpanoviranomaiselta lupa voidakseen lähettää edelleen ulkomaisten televisiokanavien ohjelmia. Tämän säännöksen pohjalta belgialaiset ja ulkomaiset

televisiokanavat neuvottelevat täytäntöönpanoviranomaisen kanssa kulttuurisen yleissopimuksen, jossa televisiokanavat sitoutuvat käyttämään osan talousarviovaroistaan eurooppalaisten audiovisuaalisten ohjelmien ostoon, tuotantoon ja yhteistuotantoon.

30 Vuonna 1987 annetun asetuksen 22 pykälän yhteensoveltuvuudesta direktiivin 89/552 kanssa Belgian hallitus väittää, että direktiivin perustelukappaleista ja 2 artiklan 1 kohdasta johtuu, että televisio-ohjelma voi liikkua vapaasti yhteisössä ainoastaan, jos siinä noudatetaan alkuperämaassa sovellettavaa lakia ja direktiivin määräyksiä. Tällä periaatteella tarkoitetaan sitä, että vastaanottavan jäsenvaltion täytyy voida tarkistaa, noudattavatko ulkomaiset televisioyritykset lähetyksen alkuperävaltion lainsäädäntöä hakiessaan ohjelmiensa edelleenlähettämiseen lupaa Belgian ranskankielisen yhteisön hallintoalueella, ja ovatko ne oikeutettuja vaatimaan direktiivin 2 artiklan 2 kohdan soveltamista.

31 On todettava, ettei näitä perusteluja voida hyväksyä järjestelmässä, jonka mukaan direktiivillä 89/552 jaetaan velvoitteet niille jäsenvaltioille, joista lähetykset ovat lähtöisin ja jotka vastaanottavat niitä.

32 Direktiivin 89/552 2 artiklan 1 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on nimittäin varmistettava, että kyseisen valtion lainkäyttövaltaan kuuluvat televisiolähetystoiminnan harjoittajat tai ne televisiolähetystoiminnan harjoittajat, joihin jäsenvaltiota pyydetään käyttämään toimivaltuuksiaan tämän säännöksen toisen luetelmakohdan nojalla, noudattavat tämän jäsenvaltion yleisölle suunnattuihin lähetyksiin sovellettavaa oikeutta. Direktiivin 3 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava myös, että niiden lainkäyttövaltaan kuuluvat televisiolähetystoiminnan harjoittajat noudattavat tämän direktiivin säännöksiä.

33 Direktiivin 89/552 2 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on taattava alueellaan vapaus vastaanottaa toisten jäsenvaltioiden televisiolähetyksiä, eivätkä ne saa rajoittaa lähetysten edelleenlähettämistä sellaisin perustein, jotka kuuluvat direktiivissä yhteensovitettuihin aloihin.

34 Tästä seuraa ensiksi se, että ainoastaan se jäsenvaltio, josta lähetykset ovat peräisin, on velvollinen valvomaan, että lähetyksen alkuperävaltion televisiolähetyksiin sovellettavaa lainsäädäntöä ja direktiivin 89/552 säännöksiä noudatetaan, ja toiseksi se, että vastaanottavan valtion ei sallita itse valvovan säännösten noudattamista.

35 Direktiivin 89/552 perustelukappaleet tukevat tätä tulkintaa. Kymmenennen perustelukappaleen mukaan kaikki vapaan lähetyksen rajoitukset on poistettava perustamissopimuksen mukaisesti. Kahdennentoista ja neljännentoista perustelukappaleen mukaan tämän osalta on tarpeellista ja riittävää se, että kaikissa lähetyksissä noudatetaan sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, josta lähetys on peräisin, sekä direktiivin säännöksiä. Viidennentoista perustelukappaleen mukaan vaatimus siitä, että sen jäsenvaltion, josta lähetys on peräisin, on varmistettava, että lähetykset ovat direktiivin 89/552 nojalla yhteensovitetun kansallisen lainsäädännön mukaisia, on yhteisön oikeuden mukaan riittävä takaamaan lähetysten vapaa liikkuvuus ilman, että vastaanottavissa jäsenvaltioissa on suoritettava samoin perustein valvonta toiseen kertaan.

36 Ainoastaan 2 artiklan 2 kohdan 2 virkkeessä tarkoitetussa tapauksessa, johon direktiivin 89/552 viidennentoista perustelukappaleen toisessa osassa viitataan, vastaanottava jäsenvaltio voi kyseisessä säännöksessä asetetuin edellytyksin poikkeustapauksissa väliaikaisesti estää televisiolähetysten edelleenlähettämisen. Lisäksi jos jäsenvaltio katsoo toisen jäsenvaltion jättäneen noudattamatta direktiivin mukaiset velvoitteet, sillä on oikeus, kuten komissio on perustellusti huomauttanut, nostaa EY:n perustamissopimuksen 170 artiklan perusteella jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskeva kanne tai pyytää komissiota itseään toimimaan jäsenvaltiota vastaan perustamissopimuksen 169 artiklan perusteella.

37 Tämän osalta on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jäsenvaltio ei voi yksipuolisesti ryhtyä korjaustoimenpiteisiin tai puolustustoimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on estää se, että toinen jäsenvaltio mahdollisesti rikkoo yhteisön oikeuden säännöksiä (asiat 90/63 ja 91/63, komissio v. Luxemburg ja Belgia, tuomio 13.11.1964, Kok. 1964, s. 1217; asia 232/78, komissio v. Ranska, tuomio

25.9.1979, Kok. 1979, s. 2729, 9 kohta ja asia C-5/94, Hedley Lomas, tuomio 23.5.1996, 20 kohta, Kok. 1996, s. I-2553).

38 Belgian hallitus väittää lisäksi, että tässä tapauksessa nämä menettelyt eivät ole asianmukaisia direktiivin 89/552 säännösten ja jäsenvaltion, josta lähetys on peräisin, yleisölle suunnattaviin lähetyksiin sovellettavan kansallisen oikeuden noudattamisen takaamiseksi sillä perusteella, että televisio-ohjelmat ovat hetkellisiä tapahtumia ja että vahinkoa, jonka ne ovat saattaneet aiheuttaa, ei voida korjata.

39 Tältä osin on riittävää huomauttaa, kuten nyt kyseessä olevan tuomion 34 kohdassa osoitettiin, että direktiivin 89/552 2 artiklan 2 kohdan toisessa virkkeessä vastaanottavan jäsenvaltion sallitaan estävän televisiolähetysten edelleenlähettäminen väliaikaisesti ainoastaan kyseisessä säännöksessä luetelluilla perusteilla. Lisäksi vastaanottava jäsenvaltio voi nostettuaan perustamissopimuksen 170 artiklan perusteella kanteen vaatia EY:n perustamissopimuksen 186 artiklan perusteella yhteisöjen tuomioistuinta päättämään välitoimista.

40 Lisäksi Belgian hallitus toteaa, että vuonna 1987 annetussa asetuksessa ei estetä toisten jäsenvaltioiden televisiolähetysten vapaata liikkuvuutta, koska sekä belgialaiset että ulkomaiset televisiokanavat neuvottelevat vapaasti täytäntöönpanoviranomaisen kanssa tehtävistä yleissopimuksista, ja niissä edistetään asianmukaisesti direktiivin 89/552 4 ja 5 artiklassa tarkoitettua eurooppalaista audiovisuaalista tuotantoa. Täytäntöönpanoviranomaisella ei kuitenkaan ole harkintavaltaa, jonka perusteella sen sallittaisiin vahvistaa yleissopimusten yksityiskohtaiset soveltamisohjeet ja sopimusehdot, koska ne on rajattu 22.12.1988 annetulla asetuksella (Moniteur belge 1988, s. 1578 ja 1992, s. 6532), ja ylemmän audiovisuaalisia asioita käsittelevän viranomaisen on annettava lausunto ennen sopimuksen tekemistä.

41 Tältä osin on aluksi huomioitava, että edellä mainitusta asetuksesta ilmenee, ettei näitä yleissopimuksia voida "neuvotella vapaasti", koska ulkomaisten kanavien ohjelmien lähettäminen sallitaan ainoastaan, jos noudatetaan yleissopimuksissa asetettuja ehtoja ja sopimuslausekkeita, joiden soveltamisohjeet vahvistetaan näissä yleissopimuksissa.

42 Seuraavaksi sen perustelun osalta, jonka mukaan yleissopimukset ovat asianmukainen keino direktiivin 89/552 4 ja 5 artiklan saattamiseksi osaksi kansallista oikeusjärjestystä, on muistutettava, kuten nyt kyseessä olevan tuomion 34 kohdassa on todettu, että jäsenvaltion, josta lähetykset ovat peräisin, on taattava direktiivin ja erityisesti sen 4 ja 5 artiklan säännösten noudattaminen, ja siksi ei voida sallia vastaanottavan jäsenvaltion asettavan toisten jäsenvaltioiden televisiolähetyksiä koskevia edellytyksiä.

Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen 10 artiklaa koskeva perustelu

43 Belgian hallitus katsoo, että ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen 10 artiklan 1 kohdan toisessa virkkeessä määrätään nimenomaisesti mahdollisuudesta säätää radioyhtiöihin ja erityisesti televisiolähetystoiminnan harjoittajiin sovellettavasta pakollisesta lupajärjestelmästä.

44 Tätä perustelua ei voida hyväksyä.

45 Vaikka televisioalalla sovellettava pakollinen lupajärjestelmä ei ole kyseisen yleissopimuksen 10 artiklan vastainen, tämä ei estä sitä, että tällainen järjestelmä voi olla yhteisön oikeuden vastainen, kuten komissio on perustellusti todennut.

EY:n perustamissopimuksen 128 artiklaa koskeva perustelu

46 Belgian hallitus katsoo, että vuonna 1987 annetulla asetuksella perustettu, tiettyjen kulttuuristen tavoitteiden toteuttamiseen pyrkivä järjestelmä on perusteltu, koska direktiiviä 89/552 ja erityisesti sen 4 ja 5 artiklaa on tulkittava kulttuuria koskevan perustamissopimuksen 128 artiklan mukaisesti, sellaisena kuin tämä artikla on liitettynä EY:n perustamissopimukseen sopimuksella Euroopan unionista.

47 Tätä perustelua ei voida hyväksyä.

48 Tältä osin on muistutettava direktiivin 89/552 seitsemännestätoista ja kahdeksannestatoista perustelukappaleesta ilmenevän, että direktiivillä ja erityisesti sen 4 ja 5 artiklassa säädetyllä järjestelmällä on myös kulttuurisia tavoitteita.

49 Perustamissopimuksen 128 artiklan 1 kohdan mukaan yhteisö tosin myötävaikuttaa siihen, että jäsenvaltioiden kulttuurit kehittyvät kukoistaviksi pitäen arvossa niiden kansallista ja alueellista monimuotoisuutta ja korostaen samalla niiden yhteistä kulttuuriperintöä ja ottaa 128 artiklan 4 kohdan mukaan kulttuuriin liittyvät näkökohdat huomioon muiden tämän sopimuksen määräysten mukaisessa toiminnassaan.

50 Tässä artiklassa ei kuitenkaan anneta vastaanottavalle valtiolle oikeutta poiketa direktiivissä 89/552 perustetusta järjestelmästä ja määrätä uudesta, toisista jäsenvaltioista peräisin olevien televisiolähetysten valvonnasta.

Toissijaisuusperiaatetta koskeva perustelu

51 Belgian hallitus katsoo, että EY:n perustamissopimuksen 3 b artiklan toisessa kohdassa olevan toissijaisuusperiaatteen mukaan sillä on vapaus ryhtyä toimenpiteisiin kulttuurin alalla sillä edellytyksellä, että yhteisön velvoitteita ei kierretä.

52 Kuten nyt kyseessä olevan asian 34 kohdassa on jo muistutettu, jäsenvaltioiden on taattava direktiivin 89/552 2 artiklan 2 kohdan mukaisesti vastaanottamisen vapaus, eivätkä ne saa rajoittaa alueellaan toisista jäsenvaltioista peräisin olevien televisiolähetysten edelleenlähettämistä kyseisellä direktiivillä yhteensovitetuilla aloilla.

53 Näin ollen jäsenvaltio ei voi kiertää tätä direktiivissä 89/552 asetettua velvoitetta vetoamalla perustamissopimuksen 3 b artiklan toiseen kohtaan, kuten Belgian hallitus on itsekin myöntänyt.

Tiedotusvälineiden monimuotoisuutta koskeva perustelu

54 Belgian hallitus katsoo lisäksi, että vuonna 1987 annetun asetuksen 22 pykälän 2 momentissa perustettu järjestelmä on perusteltu yleisen edun vuoksi, koska kulttuuripolitiikka ei kuulu direktiivillä 89/552 yhteensovitettuihin aloihin, siltä osin kuin järjestelmällä sallitaan muun muassa täytäntöönpanoviranomaisen suojelevan tiedotusvälineiden monimuotoisuutta belgialaisten ja ulkomaisten kanavien kanssa tehtyjen yleissopimusten avulla. Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin asiassa C-288/89, Stichting Collectieve Antennevoorziening Gouda ym. (Kok. 1991, s. I-4007) ja asiassa C-353/89, komissio v. Alankomaat (Kok. 1991, s. I-4069) 25.7.1991 antamissaan tuomioissa nimenomaisesti todennut kulttuuripolitiikan voivan olla sellainen yleistä etua koskeva välttämätön syy, jolla perustellaan EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan palvelujen tarjoamisen vapauden rajoittamista, koska kulttuuripolitiikalla pyritään takaamaan erilaisten valtiolle tyypillisten sosiaalisten, kulttuuristen, uskonnollisten tai filosofisten alojen ilmaisunvapaus siten, että sitä on voitava käyttää lehdistössä, radiossa ja televisiossa.

55 Ilman, että olisi tarpeellista tutkia, säädetäänkö direktiivin 89/552 10 artiklassa ja sitä seuraavissa artikloissa ja erityisesti 10 artiklan 1 kohdassa, 11 artiklan 1 kohdassa, 17 artiklan 1 kohdan a alakohdassa ja 19 artiklassa tyhjentävästi tästä asiasta, kuten komissio väittää, on todettava, kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 65 kohdassa, että Belgian hallitus ei ole näyttänyt riittävästi ja yksityiskohtaisesti toteen ennakkolupajärjestelmän olleen tarpeellinen ja oikeassa suhteessa audiovisuaalisen alan tai tiedotusvälineiden monimuotoisuuden takaamiseksi yleensä.

Direktiiviä 93/83 koskeva perustelu

56 Belgian hallitus väittää lopuksi, että koska direktiivillä 93/83 säädetään jäsenvaltioille velvollisuus valvoa, tapahtuuko toisista jäsenvaltioista peräisin olevien lähetysten edelleenlähettäminen kaapeleitse tekijänoikeuksia ja lähioikeuksia loukkaa-

matta, direktiivillä 89/552 ei voida edistää niiden televisio-ohjelmien vapaata liikkuvuutta, joilla rikotaan tekijänoikeuksia koskevaa lainsäädäntöä.

57 Tältä osin on riittävää huomauttaa, kuten julkisasiamies esitti ratkaisuehdotuksensa 57 kohdassa, että Belgian hallitus ei ole esittänyt yhtään seikkaa, jonka perusteella voitaisiin päätellä, että tekijänoikeuksia ei voida suojata muilla vähemmän rajoittavilla keinoilla kuin edelleenlähettämiseen vaadittavalla ennakkoluvalla.

58 Edellä esitetyn perusteella komission ensimmäinen väite on hyväksyttävä.

Vuonna 1987 annetun asetuksen 26 ja 26 b pykälää koskeva toinen väite

59 Asetuksen 26 pykälässä säädetään seuraavaa:

» — —

2 momentti. Täytäntöönpanoviranomaisen 22 pykälän 2 momentin nojalla asettamat edellytykset täyttävät televisiolähetystoiminnan harjoittajat voivat lähettää erityisesti ranskankielisen yhteisön televisionkatsojille suunnattuja mainoksia täytäntöönpanoviranomaisen nimenomaisen ennakkoluvan saatuaan.

3 momentti. Täytäntöönpanoviranomainen asettaa edellytykset, joilla RTBF ja 1 ja 2 momentissa tarkoitetut televisiolähetystoiminnan harjoittajat voivat sisällyttää mainoksia ohjelmiinsa.

Kyseisillä edellytyksillä määrätään muun muassa tavoista, joilla televisiolähetystoiminnan harjoittajat voivat edistää ranskankielisen yhteisön ja Euroopan yhteisöjen jäsenvaltioiden audiovisuaalista kulttuurituotantoa ranskankielisen yhteisön kanavien audiovisuaalisen moninaisuuden ylläpitämiseksi ja edistämiseksi sekä mielipidelehdistön tai yleisen lehdistön ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi ranskankielisessä yhteisössä.

4 momentti. Mainonta ei saa olla niiden lakien, asetusten tai määräysten vastaista, joissa säädetään mainonnasta yleensä tai tietyn tyyppisten tuotteiden tai palvelujen mainonnasta, eikä mainonta saa olla 27—27 g pykälän vastaista.

Ennen kuin erityisesti ranskankieliselle yhteisölle suunnattujen mainoksien lähettämiselle myönnetään lupa, tämän kyseisen pykälän 2 momentissa tarkoitettujen televisiolähetystoiminnan harjoittajien on sitouduttava noudattamaan tämän momentin ensimmäisessä kohdassa tarkoitettuja mainontaa koskevia oikeusnormeja."

60 Asetuksen 26 b pykälässä säädetään seuraavaa:

"1 momentti. 26 pykälän 1 ja 2 momentissa tarkoitetut [RTBF] ja televisiolähetystoiminnan harjoittajat voivat lähettää televisio-ostosohjelmia täytäntöönpanoviranomaisen nimenomaisen ennakkoluvan saatuaan.

2 momentti. [RTBF: lla] ja luvan saaneilla televisiolähetystoiminnan harjoittajilla on täysi vastuu televisio-ostosohjelmien lähettämisestä ja tämän asetuksen ja sen soveltamisasetuksissa asetettujen edellytysten noudattamisesta.

[Asetuksen 3—7 momentin säännöt koskevat televisio-ostostoimintaa.]

[Asetuksen 8 momentti. Sallittujen televisiolähetystoiminnan harjoittajien televisio-ostostoimintaa koskevat vuosikertomukset.]"

61 Vuonna 1987 annetun asetuksen 26 ja 26 b pykälässä säädetään menettelystä, joka koskee luvan myöntämistä toisista jäsenvaltioista peräisin olevaa mainontaan ja erityisesti ranskankielisen yhteisön televisionkatsojille suunnattujen televisio-ostosohjelmien lähettämiseen, ja luvassa edellytetään muun muassa, että televisiolähetystoiminnan harjoittajat tukevat ranskankielisen yhteisön televisiokanavia ja sanomalehtiä, joten tämä menettely rajoittaa komission mukaan vielä enemmän kuin asetuksen 22 pykälän mukainen järjestelmä. Tämä järjestelmä on näin ollen komission mukaan selvästi direktiivin 89/552 2 artiklan 2 kohdan vastainen.

62 Belgian hallitus toteaa, että kaikki kanavat, jotka lähettävät toisesta jäsenvaltiosta erityisesti ranskankielisen yhteisön televisionkatsojille suunnattuja mainoksia, kuuluvat joko Belgian lainkäyttövaltaan tai kiertävät tosiasiassa ranskankielisessä yhteisössä sovellettavia kansallisia oikeussääntöjä. 26 ja 26 b pykälä koskevat erityisesti vastaanottavan valtion kansallisten oikeussääntöjen kiertämistä. Koska ulkomaiset televisiokanavat suuntaavat ohjelmansa erityisesti ranskankielisen yhteisön televisionkatsojille, ne eivät voi Belgian hallituksen mukaan vaatia direktiivin 89/552 2 artiklan 2 kohdan soveltamista. Asiassa 33/74, Van Binsbergen, 3.12.1974 annetun tuomion (Kok. 1974, s. 1299) ja asiassa C-23/93, TV10, 5.10.1994 annetun tuomion (Kok. 1993, s. I-4795) mukaan jäsenvaltiot voivat toteuttaa toimenpiteitä kansallisia oikeussääntöjä kiertävien televisiolähetystoiminnan harjoittajien osalta.

63 Tältä osin on ensin huomautettava, että vuonna 1987 annetun asetuksen 26 ja 26 b pykälä koskee yleisesti sitä, että toisten jäsenvaltioiden televisiolähetystoiminnan harjoittajat kiertävät vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädäntöä. Kuten Belgian hallitus on itsekin todennut, tämä lainsäädäntö perustuu sille olettamukselle, että toisten jäsenvaltioiden televisiolähetystoiminnan harjoittajien mainoslähetys tai ranskankielisen yhteisön televisionkatsojille suunnatut televisio-ostosohjelmat täyttävät itsessään vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännön kiertämisen tunnusmerkistön.

64 Tätä näkökantaa ei voida hyväksyä.

65 Ilman, että olisi tutkittava, onko jäsenvaltiolla oikeus toteuttaa vielä direktiivin 89/552 voimassa ollessa perustamissopimuksen 59 artiklan perusteella toimenpiteitä, joilla on tarkoitus estää se, että palvelun tarjoaja, joka toimii kokonaan tai osaksi omassa valtiossaan, käyttää perustamissopimuksessa taattuja vapauksia kiertääkseen oikeussääntöjä, joita sen tulisi soveltaa toimiessaan tässä toisessa jäsenvaltiossa (em. asia Van Binsbergen, 13 kohta; asia C-211/91, komissio v. Belgia, tuomio 16.12.1992, Kok. 1992, s. I-6757, 12 kohta, ja em. asia TV 10, 20 kohta), on riittävää todeta, että tässä oikeuskäytännössä ei missään tapauksessa sallita jäsenvaltion yleisesti kieltävän sitä, että toisessa jäsenvaltiossa toimivat toimijat voivat tarjota tiettyjä palveluja, koska tällä poistettaisiin palvelujen tarjoamisen vapaus (ks. em. asia komissio v. Belgia, tuomio 16.12.1992, 12 kohta).

66 Komission toinen väite on siten hyväksyttävä.

Direktiivin 89/552 2 artiklan 2 kohdan noudattaminen flaaminkielisessä yhteisössä

4.5.1994 annetun asetuksen 3, 5 ja 10 pykälää koskeva kolmas väite

67 Aluksi on muistutettava, että edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Belgia 16.12.1992 annetussa tuomiossa, joka koskee radio- ja televisio-ohjelmien lähettämisestä radio- ja televisioverkossa sekä yksityisten televisioyhtiöiden luvasta 28.1.1987 annettua flaaminkielisen yhteisön asetuksen (Moniteur belge, 19.3.1987, s. 4196, jäljempänä 28.1.1987 annettu asetus) 3 ja 4 pykälää koskevaa jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisestä nostettua kannetta, yhteisöjen tuomioistuin

toteaa Belgian kuningaskunnan jättäneen noudattamatta sille perustamissopimuksen 59 ja 60 artiklan mukaan kuuluvat velvoitteet määräämällä toisten jäsenvaltioiden yksityisten yleisradiolähetyspalvelujen televisio-ohjelmien lähetysverkossa lähettämiselle ennakkoluvan, johon voi liittyä ehtoja.

68 Flaaminkielisessä yhteisössä hyväksyttiin 4.5.1994 asetus radio- ja televisiolähetysverkosta ja näiden verkkojen perustamiselle ja toiminnalle tarvittavasta luvasta sekä televisio-ohjelmien lähettämisen ja tuottamisen edistämisestä (Moniteur belge, 4.6.1994, s. 15434—15440, jäljempänä 4.5.1994 annettu asetus).

69 Tämän asetuksen 3, 5 ja 10 pykälä kuuluvat seuraavasti:

"3 pykälä

Radio- tai televisiolähetysverkkoa ei voida perustaa tai siinä ei voida toimia ilman flaaminkielisen yhteisön hallituksen lupaa tässä asetuksessa mainituin edellytyksin. Flaaminkielisen yhteisön hallitus voi asettaa lisäedellytyksiä.

Tämä lupa voidaan flaaminkielisen yhteisön hallituksen asettamin edellytyksin peruuttaa tai sitä voidaan lykätä, jos tämän asetuksen säännöksiä tai sen täytäntöönpanomääräyksiä rikotaan.

5 pykälä

1 momentti. Edellä 3 artiklassa tarkoitettu lupa voidaan myöntää vain oikeushenkilölle.

2 momentti. Luvassa mainitaan toiminta-alue, ohjelmat, jotka voidaan lähettää edelleen, ja palvelut, joita voidaan tarjota.

Kaikki uuden yleisradioidun ohjelman edelleenlähettämistä tai uusien palvelujen tarjoamista koskevat muutokset edellyttävät flaaminkielisen yhteisön hallituksen lupaa, joka tutkii, noudatetaanko tässä asetuksessa asetettuja edellytyksiä.

Hyväksymis- tai hylkäyspäätös annetaan tiedoksi kaapelilähetystoiminnan harjoittajalle neljän kuukauden kuluessa hakemuksen jättämisestä. Jos hakemus hyväksytään, kaapelilähetystoiminnan harjoittaja voi toteuttaa muutoksen hyväksymisen tiedoksiannosta lähtien tai tarvittaessa päätöksessä asetetussa määräajassa.

— —

6 momentti. Kaapelilähetystoiminnan harjoittajilla, joilla on tämän asetuksen voimaantullessa yleisradiolähetysten katsojille lähettämistä varten tarvittavista verkoista 24.12.1966 annetun kuninkaallisen asetuksen mukainen lupa, säilyttävät voimassa olevan luvan sen voimassaolon päättymiseen saakka sillä edellytyksellä, että kaapelilähetystoiminnan harjoittajat toimivat tämän asetuksen ja sen nojalla annettujen täytäntöönpanomääräysten mukaisesti.

10 pykälä

1 momentti. Kaapelilähetystoiminnan harjoittajan on lähetettävä radio- ja televisiolähetysverkossaan seuraavat ohjelmat samanaikaisesti ja kokonaisuudessaan:

[koskee belgialaisia ohjelmia]

2 momentti. Tämän kuitenkaan rajoittamatta 1 momentin säännöksiä kaapelilähetystoiminnan harjoittaja voi lähettää edelleen seuraavia ohjelmia radio- tai televisiolähetysverkossaan:

[1—3 kohta koskee belgialaisia ohjelmia]

4 kohta: Televisiolähetystoiminnan harjoittajien, jotka ovat saaneet luvan muun Euroopan unionin jäsenvaltion kuin Belgian hallitukselta, radio- ja televisio-ohjelmilla, sikäli kuin televisiolähetystoiminnan harjoittaja, jota asia koskee, on määrätty tässä jäsenvaltiossa valvottavaksi, kun se suuntaa ohjelmansa tämän jäsenvaltion yleisölle, ja sikäli kuin valvonta koskee tosiasiallisesti eurooppaoikeuden noudattamista erityisesti tekijänoikeuden, lähioikeuksien ja Euroopan unionin kansainvälisten sitoumusten osalta, ja sikäli kuin televisiolähetystoiminnan harjoittaja, jota asia koskee, ei aseta eikä sen lähettämillä ohjelmilla aseteta kyseenalaiseksi yleistä järjestystä, hyviä tapoja ja yleistä turvallisuutta flaaminkielisessä yhteisössä.

[5 kohta: koskee kolmansien maiden ohjelmia]

[6 kohta ja 7 kohta koskee radio-ohjelmia]."

70 Edellä mainitun 4.5.1994 annetun asetuksen 25 pykälän 1 momentilla kumottiin 28.1.1987 annetun asetuksen 3 pykälä.

Tutkittavaksi ottaminen

71 Belgian hallituksen mukaan kanne on jätettävä tutkimatta flaaminkielisen yhteisön säännösten osalta, koska 10.1.1994 annettu perusteltu lausunto koskee 28.1.1987 annettua asetusta, kun taas kanne koskee 4.5.1994 annettua uutta asetusta. Tältä

osin Belgian hallitus väittää ensiksi, ettei komissio ennen kanteen nostamista ole antanut sille mahdollisuutta esittää huomautuksiaan kanteessa esitetyistä väitteistä, mikä on perustamissopimuksen 169 artiklan vastaista, ja seuraavaksi, ettei komissio ole ottanut huomioon voimassa olevaa lainsäädäntöä sillä hetkellä, kun se esitti perustellun lausuntonsa, ja lopuksi, että perusteltua lausuntoa ja kannetta ei ole perusteltu samoilla seikoilla ja kanneperusteilla.

72 Komissio vastaa kanteen kohteen eli direktiivin 89/552 2 artiklan 2 kohdan noudattamatta jättämisen jatkuneen samanlaisena, siltä osin kuin uudessa järjestelmässä vaaditaan myös ennakkolupa ja siltä osin kuin ne syyt, miksi järjestelmä on ristiriidassa direktiivin 89/552 2 artiklan 2 kohdan kanssa, ovat säilyneet muuttumattomina. Komissio viittaa tältä osin asiassa C-105/91, komissio vastaan Kreikka, 17.11.1992 annettuun tuomioon (Kok. 1992, s. I-5871).

73 On totta, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 169 artiklan nojalla nostetun kanteen kohde rajataan kyseisessä määräyksessä tarkoitetussa oikeudenkäyntiä edeltävässä menettelyssä, ja komission perustellun lausunnon ja kanteen on tästä syystä perustuttava yhdenmukaisiin väitteisiin (ks. em. asia komissio v. Kreikka, tuomion 12 kohta).

74 Tällä vaatimuksella ei kuitenkaan edellytetä, että perustellussa lausunnossa mainitut ja kanteessa esitetyt kansalliset säännökset vastaisivat aina sisältönsä puolesta täysin toisiaan. Jos lainsäädäntö on muuttunut näiden kahden menettelyvaiheen välillä, riittää, että jäsenvaltio on perustellun lausunnon antamisen jälkeen toteuttamillaan uusilla toimenpiteillä pysyttänyt ennallaan, kokonaisuutena ottaen, oikeudenkäyntiä edeltäneen menettelyn aikana riitautetulla lainsäädännöllä toteutetun järjestelmän (ks. asia 45/64, komissio v. Italia, tuomio 1.12.1965, Kok. 1965, s. 1057; asia C-42/89, komissio v. Belgia, tuomio 5.7.1990, Kok. 1990, s. I-2821 sekä em. asia komissio v. Kreikka, tuomion 13 kohta).

75 Nyt esillä olevassa asiassa perustellusta lausunnosta ilmenee komission arvostelun oikeudenkäyntiä edeltävän menettelyn aikana koskeneen ennakkolupavaatimusta, jota edellytettiin 28.1.1987 annetun asetuksen nojalla muiden jäsenvaltioiden televisiolähetystoiminnan harjoittajien lähetysten edelleenlähettämiseksi. Kanteesta ilmenee, että komissio oli asettanut nyt kyseessä olevalla kanteella myös tämän järjestelmän kyseenalaiseksi. Lisäksi komissio oli jo osoittanut perustellussa lausunnossaan, että sille 5.7.1991 jätettyä asetusehdotusta ei voitu pitää tältä osin riittävänä.

76 Tämän vuoksi on todettava, ettei komissio ole muuttanut kanteen kohdetta moittiessaan kanteessaan 4.5.1994 annetun asetuksen säännöksiä eikä se ole rikkonut perustamissopimuksen 169 artiklaa. Kanne on siten otettava tutkittavaksi.

77 Belgian hallitus väittää lisäksi, että 4.5.1994 annetulla asetuksella korvattiin pelkkä ilmoittamisvelvollisuus lupavaatimuksella, ja siten perusteltu lausunto ja kanne eivät ole yhdenmukaisia.

78 Tältä osin on riittävää todeta tämän perusteen koskevan väitteen sisältöä, koska sitä voidaan tarkastella ainoastaan 4.5.1994 annetussa asetuksessa säädetyn tiedoksiantojärjestelmän pohjalta.

Väite

79 Komission mukaan 4.5.1994 annetulla asetuksella pidetään voimassa ennakkolupajärjestelmää, koska 10 pykälän 2 momentin 4 kohdassa toisten jäsenvaltioiden lähetysten edelleenlähettämiselle asetetaan kolme edellytystä. Ensiksi toisen jäsenvaltion hallituksen on hyväksyttävä nämä ohjelmat; toiseksi kyseisen jäsenvaltion on

valvottava ohjelmat tehneen televisiolähetystoiminnan harjoittajan toimintaa, ja kolmanneksi ohjelmilla ei saa vaarantaa yleistä järjestystä, hyviä tapoja eikä yleistä turvallisuutta. Edellä mainitun 4.5.1994 annetun asetuksen 5 pykälän 2 momentin mukaan flaaminkielisen yhteisön hallituksen on valvottava näiden edellytysten noudattamista ja annettava lupa edelleenlähettämiselle tai kiellettävä se.

80 Komissio katsoo tämän lupajärjestelmän olevan ristiriidassa direktiivin 89/552 2 artiklan 2 kohdan kanssa, koska kyseisessä säännöksessä ei sallita edelleenlähettäjänä olevien jäsenvaltioiden valvoa, täyttääkö jäsenvaltio, josta lähetys on peräisin, sille direktiivin mukaan kuuluvat velvoitteet asianmukaisesti.

81 Belgian hallitus sitä vastoin katsoo ensiksi, että 4.5.1994 annetussa asetuksessa säädetään ainoastaan tietojen antamista koskevasta menettelystä, jonka tarkoitus on todeta, onko yleisradiopalvelu yhteisön palvelu vai yhteisön ulkopuolinen palvelu sen tarkistamiseksi, voidaanko tähän palveluun soveltaa direktiivillä 89/552 taattua palvelujen tarjoamisen vapautta.

82 Tältä osin on todettava, että 4.5.1994 annetun asetuksen 3 ja 5 pykälässä viitataan nimenomaisesti siihen, että radio- tai televisiolähetysverkon perustamiseen tai toiminnan harjoittamiseen tarvitaan lupa. Asetuksen 3 pykälän mukaan lupa myönnetään tässä asetuksessa asetetuin edellytyksin, joihin kuuluvat 10 pykälän 2 momentin 4 kohdassa olevat vaatimukset, jotka koskevat toisista jäsenvaltioista peräisin olevia televisiolähetyksiä, ja 5 pykälän 2 momentissa säädetään, että tässä luvassa mainitaan erityisesti ne lähetykset, jotka voidaan lähettää edelleen.

83 Toiseksi Belgian hallitus väittää, että direktiivillä 89/552 ainoastaan koordinoidaan tietyt jäsenvaltioiden lainsäädännön televisiota koskevat alat siten, että jäsenvaltioilla on vielä toimivalta tarkistaa, onko lähetyksillä tosiasiallinen yhteys sen jäsenvaltion kanssa, josta lähetys on peräisin, ja valvotaanko lähetyksiä todella, jotta

pystytään estämään se, että televisiolähetystoiminnan harjoittajat, joilla ei ole tosiasiallista yhteyttä sen jäsenvaltion kanssa, josta lähetys on peräisin, kykenisivät vetoamaan palvelujen tarjoamisen vapauteen ja käyttämään sitä väärin edukseen.

84 Belgian hallitus lisää, että 4.5.1993 annetun asetuksen 10 pykälän 2 momentin 4 kohdassa tarkoitetussa luvassa ei säädetä nimenomaisesta valvonnasta. Joka kerta, kun kaapelilähetystoiminnan harjoittaja antaa tiedon uuden ulkomaisen ohjelman edelleenlähettämisestä, viranomaisten täytyy Belgian hallituksen mukaan joka tapauksessa ilmoittaa jäsenvaltio, josta lähetys peräisin, ja tarkistaa, kuuluuko televisiolähetystoiminnan harjoittaja tämän valtion "lainkäyttövaltaan". Ainoastaan tällaiset televisiolähetystoiminnan harjoittajat voivat nimittäin hyötyä direktiivillä 89/552 taatusta valtioiden rajat ylittävästä vapaasta liikkuvuudesta.

85 Tätä perustelua ei voida hyväksyä.

86 Kuten nyt esillä olevan tuomion 34 kohdassa on jo todettu, ainoastaan se jäsenvaltio, josta lähetykset ovat peräisin, on velvollinen valvomaan, että lähetyksen alkuperävaltion televisiolähetyksiin sovellettavaa lainsäädäntöä ja direktiivin 89/552 säännöksiä noudatetaan. On lisättävä, että vaikka kyseisessä 4.5.1994 annetussa asetuksessa haluttiin ainoastaan ottaa käyttöön tarkistusjärjestelmä, ennakkolupaa koskeva vaatimus rajoittaa huomattavasti direktiivillä turvattua lähetysten vapaata liikkuvuutta ja menee pidemmälle kuin on tarpeen sen toteamiseksi, että kyseiset lähetykset ovat peräisin toisesta jäsenvaltiosta.

87 Belgian hallitus katsoo kolmanneksi, että koska direktiivin 89/552 tarkoituksena on toteuttaa tarpeellinen yhteensovittaminen jäsenvaltioiden välisen molemminpuolisen luottamuksen luomiseksi, millä mahdollistetaan valtioiden rajat ylittävien televisiolähetysten liikkuvuus, vastaanottavan jäsenvaltion on tietyin rajoituksin valvottava, valvooko jäsenvaltio, josta lähetys on peräisin, tosiasiallisesti direktiivin noudattamista.

88 Tältä osin on muistutettava, että jäsenvaltioiden on luotettava vastavuoroisesti niiden kunkin alueella tapahtuvaan valvontaan (asia 46/76, Bauhuis, tuomio 25.1.1977, Kok. 1977, s. 5, 22 kohta ja em. asia Hedley Lomas, tuomion 19 kohta).

89 Kuten yhteisöjen tuomioistuin totesi jo nyt kyseessä olevan tuomion 36 kohdassa, jäsenvaltiolla on oikeus nostaa perustamissopimuksen 170 artiklan perusteella kanne tai pyytää komissiota itseään toteuttamaan perustamissopimuksen 169 artiklan mukaiset toimenpiteet tätä jäsenvaltiota vastaan, jos se katsoo toisen jäsenvaltion jättäneen noudattamatta direktiivin 89/552 mukaiset velvoitteet.

90 Direktiiviä 89/552 koskevassa Belgian hallituksen perustelussa viitataan nyt kyseessä olevan asian 57 kohtaan, jonka mukaan direktiivistä 89/552 ei voi olla seurauksena, että tekijänoikeutta koskevaa lainsäädäntöä rikkovien televisio-ohjelmien vapaata liikkuvuutta edistetään.

91 Lopuksi Belgian hallitus katsoo, että vastaanottava jäsenvaltio voi valvoa, loukataanko toisten jäsenvaltioiden lähetyksillä näitä lainmukaisia tavoitteita, koska perustamissopimuksessa sallitaan palvelujen tarjoamisen vapauden rajoitukset, jos ne ovat perusteltuja yleisen järjestyksen, hyvien tapojen ja yleisen turvallisuuden suojaamiseksi ja siksi, ettei direktiivillä 89/552 ole toteutettu jäsenvaltioiden lainsäädännön yhteensovittamista tämän osalta.

92 Tältä osin on todettava, kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 100 ja 101 kohdassa, että direktiivi 89/552 koskee yleistä järjestystä, hyviä tapoja ja yleistä turvallisuutta koskevia aloja, ja sikäli kuin kyseinen lainsäädäntö ei ole tyhjentävä, näiden etujen suojaamisella ei missään tapauksessa voida perustella toisista jäsenvaltioista peräisin olevien lähetysten yleistä ennakkolupajärjestelmää, jolla loukataan palvelujen tarjoamisen vapautta (em. asia komissio v. Belgia, tuomio 16.12.1992, 12 kohta).

93 Tämän vuoksi komission kolmas väite on hyväksyttävä.

Direktiivin jättäminen saattamatta osaksi kansallista oikeusjärjestystä Brysselin kaksikielisellä hallintoalueella (neljäs väite)

94 Komission mukaan Belgian kuningaskunta on Brysselin kaksikielisen hallintoalueen osalta jättänyt antamatta säädetyssä määräajassa direktiivin 89/552 2 artiklan 2 kohdan noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset.

95 Tältä osin Belgian hallitus osoittaa vastineessaan direktiivin 89/552 olleen jo saatettu Brysselin hallintoalueella osaksi kansallista oikeusjärjestystä 30.3.1995 annetulla lailla.

96 Direktiivin 89/552 25 artiklan sanamuodon mukaan jäsenvaltioiden on saatettava voimaan direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset viimeistään 3.10.1991, ja niiden on ilmoitettava tästä komissiolle viipymättä.

97 Koska direktiiviä 89/552 ei ole saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä 25 artiklassa säädetyssä määräajassa, tästä seuraa, että väite on hyväksyttävä.

Direktiivin jättäminen saattamatta osaksi kansallista oikeusjärjestystä saksankielisessä yhteisössä (viides väite)

98 Komission mukaan Belgian kuningaskunta on saksankielisen yhteisön osalta jättänyt antamatta säädetyssä määräajassa direktiivin 89/552 2 artiklan 2 kohdan noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset.

99 Belgian hallitus vastaa televisio-ohjelmien edelleenlähettämisen olevan täysin vapaata saksankielisessä yhteisössä riippumatta siitä, mistä ohjelma on peräisin ja mikä on sen sisältö, koska kyseisessä yhteisössä ei voida toteuttaa lainsäädäntötoimenpiteitä, joilla voitaisiin rajoittaa lähetysten vapaata liikkuvuutta. Tältä osin Belgian hallitus huomauttaa, että 24.12.1966 annettua kuninkaallista asetusta ei enää sovelleta, koska sen oikeudellinen perusta eli 26.1.1960 annetun lain 13 pykälä kumottiin 13.7.1987 annetun lain 30 pykälällä.

100 Komissio toteaa kuitenkin, että vaikka sellaiset lainsäädännölliset keinot puuttuvat, joilla saksankielinen yhteisö pystyisi rajoittamaan toisista jäsenvaltioista peräisin olevien lähetysten vapaata liikkuvuutta, direktiivi on saatettava osaksi kansallista oikeusjärjestystä täsmällisesti ja selvästi, jotta asianosaiset, joita asia koskee, tietävät oikeutensa tarkasti, ja jotta oikeusvarmuutta koskeva vaatimus täytetään.

101 Tämä väite on hylättävä.

102 Tältä osin on todettava, ettei komissio ole tuonut esille yhtään lakia tai tosiseikkaa, joiden perusteella voitaisiin todeta, että direktiivin 89/552 2 artiklan 2 kohdassa säädetty lähetysten vastaanottamisen ja lähettämisen vapaus ei ole taattu saksankielisessä yhteisössä.

Direktiivin 89/552 14 ja 15 artiklan jättäminen saattamatta osaksi kansallista oikeusjärjestystä ranskankielisessä yhteisössä (kuudes väite)

103 Komission mukaan Belgian kuningaskunta ei ole saattanut asianmukaisesti direktiivin 89/552 14 ja 15 artiklaa osaksi kansallista oikeusjärjestystä ranskankielisessä yhteisössä.

104 Belgian hallitus ei ole kiistänyt näiden väitteiden perusteita.

105 Näin ollen on todettava, että komission kuudes väite on hyväksyttävä.

106 Kaiken edellä esitetyn perusteella on todettava Belgian kuningaskunnan jättäneen noudattamatta direktiivin 89/552 ja erityisesti sen 2, 14 ja 15 artiklan mukaiset velvoitteet

— pitämällä ranskankielisessä yhteisössä voimassa ranskankielisellä hallintoalueella toisista jäsenvaltioista peräisin olevien televisiolähetysten edelleenlähettämiseksi kaapeleitse koskevaa ennakkolupajärjestelmää;

— pitämällä ranskankielisessä yhteisössä voimassa ranskankielisellä hallintoalueella toisista jäsenvaltioista peräisin olevien televisiolähetysten, joissa on erityisesti ranskankielisen hallintoalueen televisionkatsojille suunnattuja mainoksia tai televisio-ostosohjelmia, edelleenlähettämistä kaapeleitse koskevaa nimenomaista ja ehtoja sisältävää ennakkolupajärjestelmää;

— pitämällä flaaminkielisessä yhteisössä voimassa flaaminkielisellä hallintoalueella toisista jäsenvaltioista peräisin olevien televisiolähetysten edelleenlähettämiseksi kaapeleitse koskevaa ennakkolupajärjestelmää;

— jättäessään antamatta Brysselin kaksikielisellä hallintoalueella direktiivin 2 artiklan 2 kohdan noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset;

— jättäessään antamatta ranskankielisessä yhteisössä direktiivin 89/552 14 ja 15 artiklan täydellisen noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset.

Oikeudenkäyntikulut

107 Työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Koska vastaaja on hävinnyt pääosan kanneperusteistaan, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Belgian kuningaskunta on jättänyt noudattamatta tiettyjen jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 3 päivänä lokakuuta 1989 annetun neuvoston direktiivin 89/552/ETY mukaiset velvoitteet ja erityisesti sen 2, 14 ja 15 artiklan mukaiset velvoitteet

— pitämällä ranskankielisessä yhteisössä voimassa ranskankielisellä hallintoalueella toisista jäsenvaltioista peräisin olevien televisiolähetysten edelleenlähettämiseksi kaapeleitse koskevaa ennakkolupajärjestelmää;

— pitämällä ranskankielisessä yhteisössä voimassa ranskankielisellä hallintoalueella toisista jäsenvaltioista peräisin olevien televisiolähetysten, joissa on erityisesti ranskankielisen hallintoalueen televisionkatsojille suunnattuja mainoksia tai televisio-ostosohjelmia, edelleenlähettämistä kaapeleitse koskevaa nimenomaista ja ehtoja sisältävää ennakkolupajärjestelmää;

— **pitämällä flaaminkielisessä yhteisössä voimassa flaaminkielisellä hallintoalueella toisista jäsenvaltioista peräisin olevien televisiolähetysten edelleenlähettämiseksi kaapeleitse koskevaa ennakkolupajärjestelmää;**

— **jättäessään antamatta Brysselin kaksikielisellä hallintoalueella direktiivin 89/552/ETY 2 artiklan 2 kohdan noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset;**

— **jättäessään antamatta ranskankielisessä yhteisössä direktiivin 89/552/ETY 14 ja 15 artiklan täydellisen noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset.**

2) Muilta osin kanne hylätään.

3) Belgian kuningaskunta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Rodríguez Iglesias Kakouris Edward Puissochet

Hirsch Mancini Moitinho de Almeida Kapteyn

Gulmann Murray Jann Ragnemalm Sevón

Julistettiin Luxemburgissa 10 päivänä syyskuuta 1996.

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias

kirjaaja presidentti